

מוגנות והמסתעף 11 – מה זו פגיעה?

נשאלה שאלה על ידי כמה מהחברים לקבוצה: בעצם, מה זו פגיעה? מה היא הגדרתה?

הרי יש אנשים שעושים קול רעש גדול על כל דבר קטן כאילו מדובר בפגיעה חמורה. האם ככה צריך להיות?

אבל, רגע. אני חייב לשים פה מילת אזהרה. קיבלתי מרבתי שכדי לטפל בבעיה זו כראוי, **חייבים** לדבר בצורה גלויה. "ברחל בתך הקטנה". בשפה לגמרי מפורשת. אחרת, זה פשוט לא הולך. כי הרי אם אנו לא יכולים אפילו לקרוא לדבר בשמו האמיתי, איך יישאר לנו סיכוי לטפל בו כדבעי?! כך קיבלתי מרבתי, ובמיוחד כדי לתת מענה הולם לשאלה הנוכחית, כך אעשה.

לכן, הנני מזהיר מראש: אם אינכם רוצים לראות דברים מפורשים כאלה, אל תקראו הלאה.

נחזור לענייננו...

לדוגמה, קרה פעם בשכונה מסוימת שבחור שעבד במכולת ניסה להתחיל עם בנות. הוא היה מנסה לדבר איתן, למסור להן מספר טלפון שלו ולקבל מהן את המספר טלפון שלהן.

כל עוד והבחור לא נגע בהן ולא אמר להן דיבורים מיניים, לא מדובר בפגיעה מינית. בהחלט מדובר במעשה לא ראוי ואסור, ואין שום ספק כי מוטלת אחריות על הקהילה (וכל אחד לחוד) לדאוג לכך שלא יקרו דברים כאלה.

אבל פגיעה מינית, זו לא. מן הסתם, קביעה זו די ברורה לכל בר דעת.

מאידך גיסא, אם גבר בן 30 יתפוס איזה ילדה בת 9 שהולכת לתמימותה ברחוב ויאנוס אותה באלימות, אף אחד לא יטיל ספק בכך שמדובר בפגיעה מינית חמורה.

הקצוות, אם כן, די ברורות.

אבל מה לגבי כל מיני דברים שנמצאים אי שם באמצע הטווח?

אכן, כמו שאני אומר תמיד, כדי לדעת את הנושא על בוריו, אני מאוד ממליץ לרכוש את הספר שלי, תצילני מפגע רע. אבל, כתמיד, אני כן אשתדל למסור כאן תשובה בסיסית מספיקה.

לפי ארגון הבריאות העולמי (WHO), ההגדרה של פגיעות מיניות בילדים היא כדלהלן (מתורגם מאנגלית):

מעורבותו של ילד בפעילות מינית שהוא אינו מבינה במלואה, אינו מסוגל לתת הסכמה מדעת לה, או שאינו מוכן לה מבחינה התפתחותית, או שהיא בניגוד להנחיות החוק או נורמות חברתיות. פגיעות מיניות בילדים יכולות להתבצע הן על ידי מבוגרים והן על ידי ילדים אחרים שמפאת גילם או שלב התפתחותם הם במצב של סמכות, אמון או כוח כלפי הנפגע.

הגדרה זו מועתקת ע"י השירות הפסיכולוגי ייעוצי של משרד החינוך במאמר "תופעת ההתעללות והפגיעה המינית" ([צימרמן 2005](#), עמוד 3).

לדעתי, הגדרה זו הינה מסורבלת ומכבידה. לכן, אני מעדיף לתמצת אותה כך:

פגיעות מיניות בילדים - כל אינטראקציה בעלת אופי מיני שעלולה לגרום לילד נזק פיזי או נפשי.

אסביר בדוגמה אחת למה אני מעדיף את ההגדרה שלי.

פעם בקרתי מרכז טיפולי ותיק בעיר מסוימת. המטרה הייתה לבחון אפשרויות של שיתופי פעולה. אחרי שנתנו לי סיור של המקום שוחחתי עם מנכ"ל וסמנכ"ל המרכז. מדובר באנשים בעלי תואר בכיר ביותר שיש להם עשרות שנות ניסיון.

בשלב מסוים עלתה הסוגייה של פגיעות בין אחים (ואחיות). זו אחת מן הסוגיות המעורפלות ביותר כי ההתעסקות המינית בין אחים ואחיות הינה תופעה שכיחה למדי בהתפתחותם של ילדים.

שימו לב: אנחנו לא מדברים עכשיו על הפן הרוחני. ברור כי התעסקות מינית בין אחים ואחיות היא אסורה, וכל הורה צריך ללמוד מרביתו מה היא הדרך הנכונה לחנך את בניו ובנותיו לערכי הצניעות שמלמדת אותנו התורה הקדושה. מאידך, חשוב ביותר לא להפוך את העניין הזה ל"עסק גדול" כי זה עלול להוביל לידי תוצאה שהיא הפוכה מן התוצאה המיוחלת. חייבים לפעול בחכמה, וכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל (שמות רבה ג:ח).

מה שאנחנו מדברים עכשיו זה האם התרחשה כאן **פגיעה מינית**, וככל שהילדים מבצעים ביניהם את ההתעסקות המינית מתוך הדדיות והסכמה והיא נובעת מסקרנות התפתחותית טבעית תואמת גיל, כמעט ולא ייתכן כי התעסקות שכזו תוגדר כפגיעה.

מקובל, אבל, להניח כי ככל ויש פער משמעותי בגילאי הילדים (לפחות 2 או 3 שנים), מן הסתם כן מדובר בפגיעה. אותו דבר אם יש פער משמעותי בין הילדים במישורים אחרים כגון ההתפתחות הגופנית או הקוגניטיבית. הסיבה לכך היא כי יש להניח שהילד ש"ידו על העליונה" מפעיל כוח במידה כזו או אחרת ומכריח את הילד השני בצורה כזו או אחרת לשתף פעולה, ולכן הילד השני אינו פרטנר אלא כלי לשימוש של אדם אחר לסיפוק מיני.

הערתי להם, אבל, כי אין לקחת את הכלל הזה כ"גזרת הכתוב", ובהחלט ייתכן מצבים של פגיעה מינית בין ילדים גם אם אין שום פער משמעותי בגיל או כל פרמטר אחר.

"למשל", כך אמרתי להם, "אם ילד בן 10 איך שהוא יצליח לאנוס באלימות את אחותו הבת 11 למרות שהוא צעיר ממנה ואולי היא אף יותר גבוהה ממנו וכו', ברור כי הייתה כאן פגיעה מינית."

ציפיתי שזה יהיה מובן מאליו, אבל הופתעתי.

"אנחנו שומעים מה שאתה אומר... נחשוב על זה."

כעבור שבועיים, קיבלתי טלפון. "יהושע, שלום. כאן... ממרכז... בישיבת צוות אחרונה שלנו, בין היתר הועלתה ההערה שלך בקשר להגדרתה של פגיעה מינית בין ילדים. הגענו למסקנה שאתה צודק."

לא מדובר באנשים שאינם חכמים. הם חכמים. אבל ככל הנראה ההגדרות המסורבלות והמכבידות גרמו לעיוורון מסוים. עם כל הכבוד לאקדמאיים שטורחים לספק הגדרה מקיפה לתופעה, אסור לשכוח את ההיגיון הבריא.

חשוב להדגיש כי הפגיעות המיניות בילדים מחולקים בכמה אופנים. קודם כול יש את החילוק בין פגיעות שעל ידי מגע לבין פגיעות שאינן על ידי מגע. למשל, אם אדם מבוגר חושף את עצמו לילד, או חושף את הילד לחומר מיני אחר, או גורם לילד לחשוף את איבר המין שלו, או אפילו אם מישהו אומר דיבורים מיניים לילד – למרות שבכל המקרים האלה לא היה שום מגע בילד, בהחלט מדובר בפגיעה מינית.

יש גם חילוק בין רמת החומרה של הפגיעה. למשל, אי אפשר להשוות דיבור מיני או אפילו חשיפה מינית לאונס ברוטלי למרות ששני המעשים מוגדרים כפגיעה מינית.

דומה לכך, אי אפשר להשוות בין מקרה חד פעמי לפגיעות נשנות ומתמשכות.

בכל זאת, אסור להתעלם מהפגיעות הקטנות והקלות יותר. כי ככל ומדובר בפגיעה, אי אפשר לדעת מה יהיו התוצאות. אין לנו רנטגן שיכול לצלם את המנגנונים הנפשיים של כל ילד. נכון, בדרך כלל, אם מדובר בפגיעה חמורה, או פגיעה מתמשכת, או פגיעה מלווה באיומים, או פגיעה מלווה באלימות, או פגיעה על ידי קרוב משפחה מדרגה ראשונה, או פגיעה על ידי דמות סמכותית ו/או תורנית, בדרך כלל הנזקים יהיו יותר חמורים מאשר בפגיעה יחסית קלה חד פעמית על ידי איזה אלמוני ולא הייתה מלווה באיומים או אלימות.

בכל זאת, אי אפשר להתעלם מכך שכל פגיעה עלולה לגרום לנזקים, מהם מאוד חמורים, ועלינו כהורים וכאנשים אחראיים לעשות את ההשתדלות הנכונה כלפי כל צרה שבסייעתא דשמיא היא לא תבוא.